

TRENDY VO VÝUČBE JAZYKOV PRE VOJENSKÉ ÚČELY

Eva RÉVAYOVÁ

TRENDS IN TEACHING LANGUAGES FOR MILITARY PURPOSES

Abstract:

Global trends towards language education have in the past two years been dominated by digitalization. Other significant notions within this field include the holistic approach and authentic sources. The military environment represents an environment full of very specific and unique communication situations, thus the trends within the language education for military purposes must reflect the specific needs resulting from the aims and the conditions of the teaching / learning process.

Key words: *foreign language education, English for the military, trends, digitalization*

ÚVOD

Znalosti cudzích jazykov sú jedným zo základných prvkov celkového sumáru vedomostí a schopností dôstojníkov OS SR ako aj ostatných členských armád NATO. V medzinárodnom prostredí je nutnosťou viac než len komunikatívna úroveň anglického jazyka, veľkou výhodou (a v mnohých situáciách aj potrebou) je znalosť druhého cudzieho jazyka.

Kedže Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika (ďalej len AOS) vzdeláva a vychováva budúcich dôstojníkov OS SR, je jednou z dôležitých a nevyhnutných úloh kvalitná jazyková príprava kadetov. Za účelom skvalitnenia a modernizácie jazykového vzdelávania na AOS sa venujeme otázkam najnovších trendov v oblasti jazykového vzdelávania, anglického jazyka pre špecifické účely, či testovania.

Anglický jazyk je jazykom lingua franca vo vojenskom prostredí. Napriek tomu sa armády NATO v rámci jazykového vzdelávania svojich dôstojníkov zameriavajú aj na ďalšie cudzie jazyky, predovšetkým na jazyk nemecký, francúzsky, ruský, avšak aj jazyky ako napr. španielsky či čínsky. Podľa **E. Tandlichovej** „*viacjazyčnosť (čiže ovládanie dvoch a viacerých jazykov) je v súčasnosti európskou nevyhnutnosťou a je neoddeliteľná od plurikulturalizmu, t. j. od chápania a rešpektovania inakosti kultúr (histórie, zvykov, tradícií a pod.) mnohonárodnej Európy a sveta. To by sa malo odraziť aj v oblasti psychológie, pedagogiky a didaktiky cudzích jazykov.*“(1)

1 ŠPECIFIKÁ JAZYKOVÉHO VZDELÁVANIA NA AOS

Jazykové vzdelávanie kadetov AOS je zabezpečené členmi Katedry spoločenských vied a jazykov, v súčasnosti ho vykonáva 5 kvalifikovaných učiteľov cudzích jazykov. Vzdelávanie prebieha v prvom, druhom aj treťom stupni štúdia.

V prvom stupni štúdia sa vyučuje výlučne jazyk anglický a vyučovanie je zamerané na rozvíjanie gramatických štruktúr, všeobecnej a odbornej slovnej zásoby ako aj jednotlivých funkcií jazyka podľa normy STANAG 6001.

V druhom stupni štúdia si kadeti odboru BOŠ (Bezpečnosť a obrana štátu) povinne volia druhý cudzí jazyk, t. j. ruský alebo nemecký jazyk. Novinkou v jazykovom vzdelávaní je anglický jazyk pre IT nazvaný Špecializačná odborná príprava, ktorú študujú kadeti odboru VSIS (Vojenské spojovacie a informačné systémy). V odbore EZS, ZSZČ majú možnosť kadeti absolvovať nepovinný voliteľný predmet – konverzácie z AJ (28h).

V treťom stupni štúdia absolvujú doktorandi predmet *Odborný cudzí jazyk*, jedná sa o anglický jazyk na pokročilej úrovni aplikovaný v rámci daného vedného odboru. Anglický jazyk je považovaný za lingua francu vo vojenskej komunikácii. Je to najpoužívanejší cudzí jazyk v EÚ, pričom každý druhý Európan sa dohovoria anglicky a je jednoznačne považovaný za najužitočnejší cudzí jazyk v Európe.

Anglický jazyk je vyučovaný ako prvý cudzí jazyk v prvom stupni štúdia v trvaní 5 semestrov a hodinovej dotácii 42 hodín na semester vo všetkých študijných odboroch, čiže:

- Bezpečnosť a obrana štátu.
- Vojenské spojovacie a informačné systémy.
- Elektronické zbraňové systémy.
- Zbraňové systémy, zbrane a ich časti.

Po absolvovaní 5 semestrov kadeti absolvujú preskúšanie podľa normy NATO STANAG 6001. V druhom stupni štúdia sa anglický jazyk vyučuje v predmete Špecializačná odborná príprava len v jedinom študijnom odbore – VSIS, v trvaní 3 semestrov s celkovou hodinovou dotáciou 56 hodín. Cieľom tejto jazykovej prípravy je osvojenie si odbornej slovnej zásoby týkajúcej sa daného študijného programu a najmä „doučenie sa“ gramatických a syntaktických štruktúr, lexiky a precvičenie konverzácií za účelom zopakovania si a zlepšenia úrovne SLP z preskúšania STANAG 6001. Forma vyučovania je kombinovaná, pozostáva z prednášok

a cvičení:

- 1. roč. – 20h prednášky + 22h seminár,
- 2. roč. – 10h prednášky + 32h seminár,

- 3. roč. – 42h príprava na STANAG.

V rámci prednášok a cvičení v predmetoch Anglický jazyk I – V sa rozvíjajú u kadetov gramatické a syntaktické štruktúry, všeobecná a odborná slovná zásoba ako aj jednotlivé funkcie jazyka podľa normy STANAG 6001 na úrovniach mierne pokročilý (úroveň 1+ až 2) – obmedzená pracovná spôsobilosť až pokročilý (úroveň 2+ až 3) – minimálna profesionálna spôsobilosť (hoci mnohí kadeti nedosahujú ani úroveň 1+). Vojenské okruhy tém zahŕňajú:

- základný vojenský výcvik (bootcamp, denná rutina),
- vojenské hodnosti, kariéra,
- vojenská organizácia, druhy vojsk,
- špeciálne jednotky, špeciálne operácie, taktika,
- topografia,
- OPORD,
- prvá pomoc, CASEVAC, MEDEVAC,
- vojenské technológie, zbrane, vozidlá,
- aktuálne dianie v oblasti vojenstva a geopolitiky.

Okrem vojenských tém a odbornej slovnej zásoby spočíva špecifickosť jazykovej prípravy kadetov AOS vo vplyve typických čŕt vojenskej komunikácie na vzdelávací proces. Jedná sa najmä o fakt, že vojenská komunikácia je silne hierarchická, do veľkej miery zautomatizovaná a presne predpísaná, avšak v určitých komunikačných situáciách môže byť aj manipulatívna, či vykazujúca prvky slangu a žargónu.

Z uvedeného vyplýva, že kadeti sú počas vyučovacieho procesu vo všeobecnosti často málo komunikatívni, nedostatočne tvoriví, nechotní pracovať / komunikovať vo dvojiciach či skupinách a pod. a pre komplexné riešenie týchto prekážok sú potrebné individualizované riešenia.

Komunikácia vo vojenskom prostredí je jedným z najvýraznejších faktorov ovplyvňujúcich jazykové vzdelávanie. S ohľadom na komplexnú štruktúru armády, množstvo oddelení a jednotlivých funkcií s rôznymi požiadavkami na komunikačné schopnosti je prirodzené, že komunikácia vo vojenskom prostredí zahŕňa štýly a nástroje, ktoré sa javia takmer ako protipóly.

Komplexnosť tejto komunikácie približuje **J. Nižňanský**: „Pôsobenie vojenskej organizácie navonok ako celku, krízová komunikácia, účelové kampane, lobizmus v prospech armády a vnútorná komunikácia s vlastnými príslušníkmi by mali byť sústavné, komplexné, dôveryhodné, primerané (i dočasné odmlčanie a načúvanie môže byť pozitívnym prínosom), tvorivé a aktívne (treba mať jasnú predstavu, komu je informácia určená).“ (2)

Vojaci teda nielen komunikujú a učia sa inak, ale predovšetkým myslia inak. Je to dané podstatou vojenského povolania, ktorú výstižne sumarizuje **O'Connor**: „*What many civilians fail to understand is that all soldiers, whether men or women, are prepared to die for their country. They have given up the right to make their own decisions or choose their own paths to glory, and although many soldiers would not admit it, they all crave war, crave the opportunity to fight for their country, not, as many seem to think, because they have a killing instinct, but because they want to be respected and remembered for their determination, bravery and courage.*“ (3)

Či už sa čitateľ s týmto tvrdením stotožní alebo nie, faktom ostáva, že ozbrojené sily sú silovou zložkou, sú „výkonným prvkom systému obrany“ a tento fakt sa neustále odráža v komunikácii.

Ďalším špecifikom vyučovania CJ je osobnosť učiteľa. V súčasnosti sú všetci vyučujúci CJ civilnými príslušníkmi katedry, je preto o to ťažšie a dôležitejšie správne pochopiť podstatu vojenskej komunikácie a adaptovať sa na toto prostredie.

Ch. Goh sa zamýšľa nad identitou učiteľa CJ nasledovným spôsobom: „*Our understanding of language teacher identity has undergone major shifts in the last few decades. It is now accepted that a teacher's identity cannot be viewed as the aggregation of a set of innate, acquired or ascribed attributes, but should be conceptualized as a socially constructed, contextually situated and continually emerging (and changing) sense of self that is influenced by myriad factors. A teacher's identity is closely linked to the professional choices they make and their construction of identity is integral to their process of professional learning. Who language teachers think they are and how they view their environments and different interrelated facets of language teaching can influence their students' learning.*“ (4)

2 TRENDS VO VYUČOVANÍ CUDZÍCH JAZYKOV

Súčasný trendy v jazykovom vzdelávaní vychádzajú z digitálnej multikultúrnej spoločnosti a v posledných rokoch boli silno poznačené potrebou dištančného vzdelávania. Skloňujú pojmy ako *zžitie sa s cudzou rečou, účinnejšie metódy, rýchle a trvalé výsledky, dôraz na produktívnych aktivitách, komunikácia s rodenými hovoriacimi, intenzívne kurzy či pobyty v zahraničí*. Všetky tieto pojmy však vychádzajú zo spoločného základného predpokladu úspechu, ktorým je vnútorná motivácia. V tejto kapitole sú uvedené najrozšírenejšie trendy, z ktorých mnohé boli / sú / budú zakomponované do jazykového vzdelávania na AOS.

- Audiovizuálne médiá ako podporný pedagogický prostriedok.

- Film a televízia na vyučovaní (filmy s vojenskou tematikou predstavujú autentické zdroje komunikačných situácií, vojenský slang atď.; môžu byť spracovávané do formy lekcie, testu, projektu...).
- IKT vo vyučovaní CJ.
- Virtuálna realita.
- Rozšírená realita.
- Gamifikácia.
- Digitalizácia.
- Tzv. Cross-Curricular Endeavor (veľmi dôležité a efektívne prepojenie prierezových tém vo výučbe).
- Tzv. Next Normal - reálne skúsenosti z posledných 2 rokov, to znamená samoštúdium z dôvodu lockdownu, dištančné vzdelávanie pomocou online platforiem pre jazykové vzdelávanie, z ktorých mnohé sú dostupné na internete bezplatne:
  - Busuu – ocenená platforma, ktorá umožňuje komunikáciu s rodenými hovoriacimi, výučbu gramatiky, slovnej zásoby, písania aj výslovnosti.
  - Duolingo – veľmi známa a obľúbená platforma dostupná vo vyše 100 krajinách sveta, ponúka výučbu CJ pomocou tzv. spaced repetition (intervalové opakovanie, to znamená opakovanie po vhodne zvolenom časovom intervale). V roku 2013 bola vyhlásená spoločnosťou Apple za aplikáciu roka (okrem tejto ceny má na konte množstvo ďalších ocenení za inovácie, dizajn a pod.).
  - Memrise – ponúka autentický a individualizovaný prístup plný videí s príkladmi z reálneho života, gamifikované testy, imerzívne učenie.
  - Mooveez – aplikácia na tréning CJ prostredníctvom filmov.
  - italki – Real English with Real Teachers – rozhovory a konverzácie v uliciach Londýna riadené profesionálnymi učiteľmi CJ a súčasne rodenými Angličanmi, využíva súčasnú britskú živú angličtinu, slang, zložité gram. javy, frázy, frazeologizmy, slovnú zásobu a vysvetľuje ju v kontexte.

Pri výbere jednotlivých foriem a metód vyučovania CJ je dôležité brať do úvahy psycholingvistický rozmer vyučovania CJ vo vojenskom prostredí, klásť dôraz na motivačné metódy a rozvíjanie autonómie učiaceho sa, ako aj praktické využitie znalostí a špecifickosť aktivít, pre ktoré je daný cudzí jazyk osvojovaný.

Digitalizácia jazykového vzdelávania

K digitalizácii jazykového vzdelávania na AOS sa pristúpilo najmä z dôvodu prechodu na dištančné vzdelávanie počas pandémie covidu pred dvomi rokmi. V zahraničných vojenských inštitúciách to nie je žiadna novinka, projekty na digitalizáciu vzdelávania existovali ešte pred vypuknutím pandémie (napr. Sprachinstitut des Bundesheeres, Rakúsko; Führungsakademie, Nemecko).

Inovované obsahy jednotlivých tém predmetov *Anglický jazyk*, *Nemecký jazyk* a *Ruský jazyk* boli a sú spracovávané v digitalizovanej podobe a tým dostupné pre kadetov kedykoľvek a kdekoľvek (via MOODLE a TEAMS), čo je prínosom najmä v prípade lockdownu a prechodu na online vyučovanie.

Prvky e-learningu zvyšujú vnútornú motiváciu a autonómiu kadetov pri zvyšovaní jazykových kompetencií, medzi študijné materiály je možné zaradiť autentické zdroje (texty, nahrávky) a tým zvýšiť kvalitu vyučovacieho procesu.

Za týmto účelom bolo aj vybudované jazykové laboratórium, ktoré je okrem tradičného vyučovania s použitím IKT možné využiť aj na internacionalizáciu, videokonferencie, videochaty, testovanie v reálnom čase, využitie gamifikácie v rámci vyučovania, či tzv. classroom research.

Najväčším prínosom je možnosť holistického prístupu k zvyšovaniu jazykových kompetencií, t.j. tréning zručností ako celku, nie jednotlivo, nácvik funkcií jazyka a gramatiky v kontexte, kadeti sú podporovaní prejavíť sa, byť „sám sebou“, sú do celého procesu zaangažovaní, podporuje sa sebahodnotenie, autonómia, sledovanie vlastného progresu, trénuje sa nielen lingvistické napredovanie, ale aj osobné, spoločenské a profesionálne.

ZÁVER

Vojenský lingvisti vždy zastávali dôležité pozície v rámci armády, od oblasti vzdelávania a translológie, styku s verejnosťou, spravodajstva až po bojisko. Znalosti cudzích jazykov boli, sú a budú nevyhnutnou kompetenciou (budúcich) dôstojníkov OS SR. Vo svetle súčasnej situácie v rámci Európy a aj mimo nej je zrejmé, že vojenské organizácie rôznych krajín sveta závisia od vzájomnej spolupráce.

Naši kadeti a profesionálni vojaci sú vystavovaní viacjazyčnému prostrediu, v ktorom sa od nich očakáva plnenie úloh, rozhodovanie, plánovanie, komunikovanie. Pre kvalitnú cudzojazyčnú prípravu je potrebné pravidelne prehodnocovať, modernizovať a skúmať formy,

metódy, prístupy k vyučovaniu a navrhovať systémy, ktoré reflektujú aktuálne potreby OS SR a svetové trendy vo vyučovaní cudzích jazykov.

Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VAV č. 4200514/2021-2022 „Analýza jazykového vzdelávania s cieľom zefektívnenia výučby jazykov v podmienkach Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši “financovanej MO SR prostredníctvom medzirezortného podprogramu 06EOI – Výskum a vývoj na podporu obrany štátu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

1. TANDLICOVÁ, Eva. *Výučba cudzích jazykov na ZŠ vo svetle reforiem*, In *Inovácie a trendy vo vyučovaní cudzích jazykov u žiakov mladšieho školského veku*, 2008, Nitra, s. 7
2. NIŽŇANSKÝ, Jaroslav. 2002. *Komunikácia vojenských profesionálov s verejnosťou*, Bratislava
3. O'CONNOR, Richard. 1996. *To Be a Soldier*, Airline publishing Ltd, England
4. Goh, Christine C. M. 2016. In *Advances and Current Trends in Language Teacher Identity Research*, Routledge

Mgr. Eva RÉVAYOVÁ

Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika
Katedra Spoločenských vied a jazykov
e-mail.: eva.revayova@aos.sk